

Flet

HANDBOEK ^{voor de} OUDERE KAT

De beste tips voor een
purrrfect pensioen

LIESBETH PUTS

Kattengedragsdeskundige

Het **HANDBOEK** *voor de*
OUDERE KAT

**De beste tips voor een
purrrfect pensioen**

LIESBETH PUTS

KOSM • S

Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

INHOUD

Inleiding 9

DEEL 1 Welzijn en verzorging

1. Wat is ouderdom 12
2. Breng je kat in kaart 17
3. Een seniorvriendelijk huis 21
4. Voeding voor de seniorkat 28

✿ SEM interview 33

5. Overgewicht en afvallen 35
6. Als een kat niet (meer) wil eten 42
7. Lichaamsverzorging 47
8. Wennen aan nagels knippen en borstelen 53

✿ FLORE interview 56

9. Naar de dierenarts 58
10. Wennen aan de reismand 63
11. Medicijnen geven 67

✿ BOLLIE interview 72

12. Samen met een andere kat oud worden 74
13. Een nieuwe kat bij een oudere kat? 78

DEEL 2 Ziektes en aandoeningen

14. Seniorencheck en voorbereiding 84
15. Veranderingen in de zintuigen 86

✿ TUX interview 94

16. Katten en pijn 95
17. Artrose 102
18. Dementie (cognitieve disfunctie) 112
19. Diabetes 118

❁ KASHMIR *interview* 122

- 20. Gebitsproblemen 124
- 21. Hoge bloeddruk 126
- 22. Nierfalen 128
- 23. Plassen of poepen in huis 132

❁ CHICA *interview* 139

- 24. Schildklierproblemen 141
- 25. Meerdere aandoeningen tegelijkertijd 144

DEEL 3 De laatste fase 147

- 26. Zorgen voor een zieke kat 148
- 27. De laatste fase 151

❁ MYTHOS *interview* 156

- 28. Wat is kwaliteit van leven? 158
- 29. De kwaliteit van leven bepalen 162
- 30. Het definitieve afscheid 169
- 31. Rouwen 176

❁ MUIS *interview* 181

- 32. Katten die rouwen om een andere kat 183
- 33. Een nieuwe kat kiezen 188

Bedankt 191

Meer informatie 192

Bronnen 194

INLEIDING

Oudere katten zijn prachtig, ze hebben een bijzondere uitstraling. Zelfs als ze al echt oud zijn en misschien al wat moeilijker lopen, hebben ze nog steeds een speciale schoonheid. Als je een oudere kat hebt, weet je hoe mooi het is om de kat te zien veranderen. Ik vind het zelf een voorrecht om hem oud te zien worden.

De allereerste kat die echt 'mijn' kat was, heeft de geweldige leeftijd van 22 jaar bereikt. Mijn speciale liefde voor seniorkatten is zeer waarschijnlijk toen ontstaan. Helaas was de stand van zaken in de diergeneeskunde toen nog niet zover dat we zulke oude dieren op een goede manier konden helpen. Ik heb het dan over de jaren 90 van de vorige eeuw.

Als ik eraan terugdenk, word ik nog steeds intens verdrietig omdat ik toen niet wist wat er allemaal in dat lijfje gebeurde en hoe ik zijn leven gemakkelijker had kunnen maken. Hij had bijvoorbeeld ernstig artrose ('hij is stijf', zeiden we), maar pijnstilling voor katten bestond toen nog nauwelijks. Gelukkig is hij tot op hoge leeftijd speels en gezond gebleven. De grootste problemen kwamen pas in de laatste twee jaar.

Dit boek ligt me zeer na aan het hart. Sinds ik als professional met katten werk, hebben de seniorkatten altijd mijn bijzondere belangstelling. Het maakt me gelukkig dat we nu zoveel meer weten over oudere katten en dat we hen zoveel beter kunnen helpen.

Iedere kat heeft zijn eigen bijzondere levensverhaal. Ik vond het een voorrecht te spreken met de eigenaren die zich hebben laten interviewen voor dit boek. De liefde, de warmte die uit hun verhalen spreekt, is ongelooflijk. Samen met de foto's vormen ze een eerbetoon aan de oudere kat.

1 - WAT IS OUDERDOM?

Ouderdom is geen ziekte en het is ook iets anders dan doodgaan. Maar wat is ouderdom dan wel en wat betekent het voor onze katten?

'Want elke keer wanneer mijn leeftijd ter sprake komt, is er iemand die over de dood begint. Die gaat opsommen welke katers en poezen op welke leeftijd zijn gestorven. Waarom doen mensen dat, in plaats van dat ze het over de vreugde van de ouderdom hebben? Want die vreugde, die is er.'

– Tim, *Avonturen en bespiegelingen van een kater op leeftijd*¹

Definitie van ouderdom

Het proces van veroudering wordt in de wetenschappelijke literatuur gedefinieerd als 'een geheel van biologische processen die resulteren in de geleidelijke vermindering van het vermogen van een individu om zijn optimale balans te handhaven als het wordt blootgesteld aan interne fysiologische stressoren en omgevings-

invloeden.² Met andere woorden: naarmate een kat ouder wordt, wordt hij lichamelijk en mentaal minder veerkrachtig en kan hij minder goed omgaan met factoren die zijn lichamelijke welzijn aantasten.

Broosheid

In Groot-Brittannië, dat qua dierenwelzijn in veel opzichten een voorsprong heeft op Nederland, spreken ze niet alleen over ouderdom, maar sinds kort ook over het *frailty syndrome*: broosheid. Dit is een mooie omschrijving voor een deel van de seniorkatten. Broosheid houdt in dat een kat minder reserves en minder uithoudingsvermogen heeft, waardoor hij sneller moe wordt. Traagheid, minder bewegen en gewichtsverlies vallen hier ook onder, net als een grotere gevoeligheid voor bijwerkingen van medicijnen.³

Steeds ouder

Volgens het Guinness Record Book is Creme Puff uit Texas de oudste kat ooit. Zij werd maar liefst 38 jaar, voor katten een ongebruikelijk hoge leeftijd. Creme Puff overleed in 2005. Natuurlijk zijn er altijd al heel oude katten geweest, maar dat waren echt uitzonderingen. We zien de gemiddelde leeftijd van de kat wel steeds verder stijgen. Die ligt nu op 14 tot 16 jaar, andere onderzoeken spreken van 16 tot 17 jaar. Zelfs 20 jaar of ouder is ondertussen niet meer ongebruikelijk.

Goede voeding en betere medische zorg spelen daar een belangrijke rol in. Ook castratie draagt bij aan een langer en gezonder leven. Anderzijds worden katten steeds belangrijker in ons leven. Daardoor zijn we eerder bereid geld uit te geven aan behandelingen en dieetvoer.

De invloed van goede genen en stress

Katten verschillen wel in de wijze waarop en het tempo waarin ze ouder worden. Er zijn katten van 16 die nog als een jonge kat rondrennen en in bomen klimmen, andere zijn al breekbaar en oud als ze 12 zijn. Er zijn meerdere factoren die daarin een rol spelen.

Het ras van de kat speelt bijvoorbeeld mee. Sommige rassen worden beduidend ouder dan andere. Erfelijkheid is ook een factor:

heb je 'goede genen' van je voorouders geërfd? Andere factoren zijn bijvoorbeeld of een kat in zijn leven veel stress gekend heeft, vaak ziek geweest is of gewond was, of wat hij te eten kreeg.

Het is daarom essentieel iedere kat als een individu te behandelen en te kijken naar wat die ene kat nodig heeft, in plaats van alleen naar de geboortedatum of kalenderleeftijd te kijken.

WANNEER IS EEN KAT EEN SENIOR?

In dit boek gebruik ik de term 'senior' voor alle katten ouder dan 10 jaar. Daarmee volg ik de nieuwe richtlijnen van de AAFP (American Association of Feline Practitioners), waarin alle katten ouder dan 10 'senior' genoemd worden, met de kanttekening dat sommige katten met 8 of zelfs jonger al een senior kunnen zijn.⁴

Verwarrend genoeg wordt er vanuit voedingsoogpunt weer een andere indeling gemaakt, gebaseerd op de veranderende voedingsbehoefte van de kat. Daar maakt men onderscheid tussen katten van 7 tot 12 jaar en katten van 12 jaar en ouder. Deze indeling wordt in dit boek alleen gebruikt in de hoofdstukken over voeding.

Een langzaam proces

Er komen steeds meer oudere katten. Daarmee komen we wel op relatief nieuw terrein. We zien nu aandoeningen die we vroeger niet zagen, eenvoudigweg omdat katten niet oud genoeg werden om bijvoorbeeld dementie te kunnen krijgen. In andere gevallen werden aandoeningen niet herkend of was er nog geen behandeling voor.

De veranderingen die optreden als je ouder wordt gaan sluipend. Ineens sta je voor de spiegel en zie je rimpels die je niet eerder zag, grijze haren, misschien ben je minder soepel tijdens het sporten. Een kat kijkt niet in de spiegel en krijgt ook geen rimpels, laat staan dat hij zich zorgen maakt over grijze haren. Wat de kat wél merkt is dat ook hij minder soepel wordt of pijn krijgt als hij op de bank wil springen.

A close-up, profile view of a black and white cat. The cat has a thick white ruff around its neck and chest, contrasting with its black fur. Its eyes are a light, golden-yellow color. The background is a soft, out-of-focus green and brown, suggesting an outdoor setting.

POTRETTEN VAN DE KATTEN
UIT DE INTERVIEWS

SEM (15 JAAR)

Blz. 33

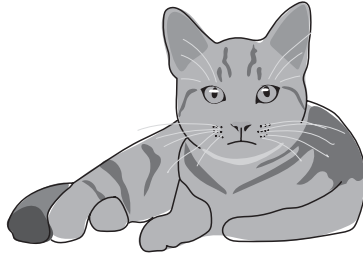
SEM

Sem werd geboren in een stal, tussen de strobalen. Terwijl de meeste kittens elders werden geplaatst, bleven Sem en zijn broertje Roy achter als muizenvanger. Hoewel ze beide werden gecastreerd, ontvingen ze verder weinig aandacht en medische zorg. Sem heeft daar een chronische niesziekte aan overgehouden.

Sem en Roy waren gelukkig uitstekende muizenvangers, al hadden ze het wel zwaar. Een passerend dierenarts had een keer vastgesteld dat ze allebei heel slechte gebitjes hadden, maar de staleigenaar vond behandelen te duur.

Toen Roy overleed op zijn veertiende, had Sem het erg moeilijk met het verlies van zijn maatje. Hij kreeg een slechte vacht, was duidelijk minder actief en hij kreeg zelfs een epileptische aanval in de stal. De eigenaren wilden hem toen laten inslapen.

Miranda was een van de bijrijders op de stal. Zij hield samen met een andere stalgenoot al een tijdje een oogje in het zeil. 'Ik gaf hem al een jaar extra voer voor katten met artrose, omdat ik zag dat hij meer moeite had met springen, steeds warme plekjes opzocht en ook stijf was als hij wakker werd.' Ze is paraveterinair en Sem werd voor de geplande euthanasie naar de praktijk gebracht waar zij werkte. Hij protesteerde luidkeels toen hij in zijn mandje zat, maar wond vervolgens iedereen om zijn poot toen hij eenmaal vrij kon rondlopen. De dierenarts zag geen reden om Sem te laten inslapen, hij had alleen een ontzettend slecht gebit. Al zijn tanden en kiezen zaten los; onbegrijpelijk dat hij nog steeds muizen kon vangen en opeten.

15 - VERANDERINGEN IN DE ZINTUIGEN

Bij het ouder worden gaan het reuk-, gehoor- en gezichtsvermogen van de kat langzaam achteruit. Ook kunnen er afwijkingen of ziekten optreden. De kat past zich in eerste instantie aan, waardoor het een tijd kan duren voordat je als eigenaar iets merkt. Het is vaak een plotselinge reactie van de kat (schrikken, uithalen) waardoor je als eigenaar alert wordt.

Zicht

Een van de meest voorkomende en zichtbare veranderingen in de ogen van de kat is dat de iris een andere kleur krijgt of dat er vlekjes in verschijnen. Dat is volkomen onschuldig en heeft geen duidelijk effect op het gezichtsvermogen.

Er kan ook staar optreden (lens-sclerose), waarbij de lens verhardt en troebel wordt. Je ziet het als een soort 'blauwe waas' over het oog. Ook dit heeft weinig invloed op het gezichtsvermogen van de kat, hoogstens bij weinig licht.³

NB Het is wel belangrijk om je kat te laten nakijken als hij een blauwe waas over het oog heeft, want het kan ook een andere, gevaarlijkere aandoening zijn: cataract. Die is vaak het gevolg van diabetes en kan leiden tot blindheid (zie hoofdstuk 19, blz. 118).

Minder zien?

Twijfel je of het gezichtsvermogen van je kat slecht is? Probeer eens deze test: je tilt je kat (voorzichtig!) op – alleen als hij dat geen bezwaar vindt – en loopt naar een tafel of aanrecht. Vervolgens houd je je arm met de kat iets schuin richting de tafel waardoor de kat een beetje uit evenwicht raakt. Een kat met goede visuele vermogens zal zijn poten uitstrekken naar de tafel, een slechziende kat niet. Dit is natuurlijk maar een simpele test, uiteindelijk zal de dierenarts de diagnose moeten stellen.

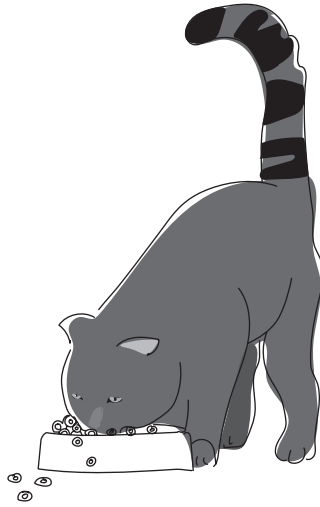
Mocht je kat toch langzamerhand minder gaan zien, dan zul je dat niet snel merken. Katten weten prima de weg in hun eigen huis; de snorharen en de neus helpen hen te navigeren. Loopt je kat ineens tegen voorwerpen aan als je die verplaatst hebt, dan is de kans groot dat hij echt minder ziet. Hij wil misschien ook niet meer springen of durft niet meer zo gemakkelijk uit de klimpaal of van de tafel.⁴

Blind worden

Een kat die ineens blind wordt, raakt gedesoriënteerd en kan een onzekere indruk maken bij minder of gedimd licht. De kat kan bang worden of juist agressief, omdat hij sneller schrikt. Katten die aan één oog blind zijn, schrikken van bewegingen aan hun blinde kant.

Katten die pijn hebben aan één of beide ogen worden meestal niet graag op de kop geaaid en knijpen de ogen dicht. Mogelijk zie je de kat voorzichtiger lopen met het lichaam laag en de kop naar voren gestrekt.

Soms loopt de kat langs de muur in plaats van de kortste route door het midden te nemen. Dit gedrag past bij onzekere katten.⁵

19 - DIABETES

Herkennen: veel eten en toch afvallen, meer drinken en meer plassen, veel slapen of sloomheid, slechte vacht, met de achterpoten laag bij de grond lopen, lenscataract (vertroebeling van de lens in het oog).

Behandelen: toedienen van insuline, dieetvoer, gewichtscntrole.

Wat is diabetes

Diabetes ontstaat als de alvleesklier niet voldoende van het hormoon insuline aanmaakt of als de lichaamscellen niet of nauwelijks reageren op de aangemaakte insuline. De suiker (glucose) komt dan niet in de cellen, maar blijft in het bloed circuleren. Daardoor ontstaat een tekort aan voedingsstoffen in de cellen en juist een hoge concentratie bloedsuikers. Deze suiker zuigt vocht uit de cellen, waarna suiker en vocht worden uitgeplast. Vandaar dat katten met diabetes meer plassen en afvallen. Deze katten hebben vaak ook een laag kaliumgehalte.

Vormen van diabetes

Net als bij mensen onderscheiden we bij katten twee typen diabetes:

Type 1: Er wordt te weinig insuline aangemaakt omdat de insuline-producerende cellen niet werken door oorzaken in het lichaam zelf. Dit type is meestal aangeboren en tamelijk zeldzaam bij katten.

Type 2: Dit is net als bij de mens een ‘welvaartsziekte’. Het weefsel van de katten reageert niet meer op insuline (insuline-resistentie).

Type 3: Er is nu ook steeds vaker sprake van een andere variant van diabetes bij katten, die ‘type 3’ genoemd wordt. Deze ontstaat als gevolg van onderliggende ziekten zoals chronische ontstekingen (alvleesklier, stomatitis), urineweginfecties of door langdurig medicijngebruik (bijvoorbeeld prednison).

Risicofactoren voor diabetes type 2

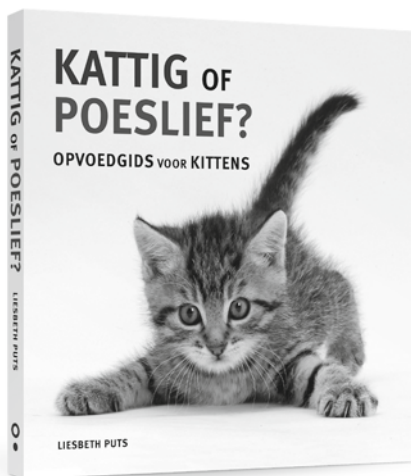
Risicofactoren voor type 2 zijn:

- ❖ Met name overgewicht
- ❖ Te weinig beweging
- ❖ Leeftijd (diabetes komt vaker voor bij katten ouder dan 7 jaar)
- ❖ Voeding (te veel koolhydraten)
- ❖ Ook erfelijkheid lijkt een rol te spelen: met name burmezen lijken gevoeliger voor diabetes
- ❖ Katers hebben een grotere kans om diabetes te ontwikkelen dan poezen

Diabetes bij katten komt steeds vaker voor en dat is zeer waarschijnlijk het gevolg van het toenemende aantal katten met overgewicht.²⁹ In tegenstelling tot een aantal andere ouderdomsgerelateerde aandoeningen is diabetes dus iets wat je als eigenaar (grotendeels) kunt voorkomen door je kat niet te zwaar te laten worden en hem voldoende beweging te geven.

OOK VERSCHENEN
VAN LIESBETH PUTS

EEN GELUKKIGE SENIORKAT

Als katteneigenaar wil je natuurlijk weten wat jouw kat nodig heeft om gelukkig oud te worden. Want net als kittens en volwassen katten hebben oudere katten (vanaf 10 jaar) hun eigen behoeftes. Hoe zorg je voor een seniorvriendelijk huis? Wat houdt een seniorencheck in? En hoe ga je om met afscheid en rouw?

Dit handboek van kattengedragdeskundige Liesbeth Puts is de perfecte handleiding voor als je een oudere kat hebt óf je alvast wilt voorbereiden op zijn nieuwe levensfase. Het boek staat vol met praktische richtlijnen en tips, variërend van welzijn en gezondheid tot ouderdomskwalen en de laatste fase. Een prachtige uitgave vol verhelderende illustraties.

LIESBETH PUTS heeft 15 jaar een succesvolle praktijk als kattengedragdeskundige gehad. Ze legt zich nu volledig toe op het schrijven van praktische boeken over katten en blogt over kattengedrag. Daarnaast geeft ze cursussen en lezingen voor zowel katteneigenaren als dierenartsen.

PRAKTIJKVOORKATTENGEDRAG.NL

**KOS
M•S**

NUR 431
Kosmos Uitgevers,
Utrecht / Antwerpen

